

Fjärde roten, tomt 34

Kvarteret Domprostén

Sjätte roten 1637–57

Nordvästra hörnet mellan Korsgatan 11

Fjärde roten 1657–70

och Kyrkogatan 32

[Det är lite oklart vad de olika delarna av denna text avser. Eventuellt handlar det första avsnittet om den norra delen av tomten.]

Jon Hindriksson

1637–54 (i kontributionslängderna t.o.m. 1657. Sedan *Carl Henriksson* t.o.m. 1660)

Jon Hindrikssons änka i mtl, 1655.

23.11.1649 *Johan Casparsson* krävde Joen Hindriksson för öl.

24.4.1650, Gbg K: ”Anders Olufsson (skomakare, 1 mtl, 1650) andrager, huruledes han näst föregångne Mikaelmässan hafwer hyrt ett huus af Joen Henriksson för 7 dlr (plus ett par skor) uthi ett år men eftersom be-te huus faller honom mycket olägeligit både för Rök som ock för annat. Dy hafwer han 5 veckor före påska honom be-te huus återsagt och begärer, när han hyran för den tijd han der bodt hafr, hafuer affsagt, att honom måtte vara tillåtet der uthflyttia och icke af Joen Hindriksson vara förhållen”. – Han dömdes betala hela årshyran.

29.8.1651 krävde Joen Hindrichs hustru *Påfwel Tenngjutares* hustru på hushyra.

Skomakaren Påfwel Ståhl (Stahl)

förde en ambulerande tillvaro och hyrde på ett flertal platser 1643–77, längsta tiden här i sjätte roten 1646–55. Han byter ideligen rote och omtalas tomt 1.40 1677. Hans son *Rasmus* fick börsbrev 29.1.1674. Så sent som i kämnärsrätten 6.5.1696 omtalades det att pigan *Elisabeth Månsdotter* hade begått tjuvnadsbrott hos *Herman Gieseke* och lämnat tjuvgodset till Paul Stahls änka och hennes dotter *Annika Pålsson*.

Södra delen av 4.34

Anders Ingelsson bryggare

1637–45, Anders Ingelssons änka 1646

6.2.1639: Anders Ingelsson hade mot förbud fört någon orenlighet på gatan. Han dömdes att böta 40 d smt.

Den 23.3.1647 fordrade *Nils Christensson* som fullmäktig av *Baltzar Insen* från Marstrand enligt dom av dato 6.3.1646 på sal Anders Ingelssons hus 38 daler 2 danske. Anders Ingelssons änka representerades av sonen *Björn Andersson*. (Här 1 mtl, 1639, 1646). Han är möjligen identisk med *Björn Andersson* murmästare, som 1641–47 (?) bodde i rote 8.

Björn Andersson kunde i så fall ha lärt sig yrket av

Erik Botolfsson murmästare,

som bodde här 1637–38 (2 mtl), 1643 och 1644–47 (1 mtl).

Vid kämnärsrätten den 14.2. och 23.8.1644 kände Erik Botolfsson mot *Lars Andersson (Muus?)* som ålades att inställa sin forne tjänare *Torbjörn Andersson* från Vänersborg för att ge underrättelse om hur han klarerat räkningen mellan Erik och Lars rörande det gods dessa gemensamt handlagt i Rostock 1635.

I anslutning till Erik murmästare står i mtl *Andris murmästare* 1644 och *Mikael murmästare* 1646.

Anders Kramer (Andris Krämer)

(tidigare ung 4.22–23) 1640: 3 mtl, 1656: 2.4 1657: 1.16 1657 h: 1.16, 1658: 4, 1659–60: 2

Han bodde 1640 i sjunde roten, perioden 1643–47 i 4.43.

Gustaf von Ackern fordrade i underrätten den 6.7.1653 *Andres Krämer (genom Mart. Michaelis)*, på resterande 24 dr kmt enligt inlagd räkning. *Anders Krämer* svarade, att *Gustaf von Ackern* tidigare gett honom en räkning, som han betalt och kunde därför inte betala på nytt. *Gustaf von Ackern* visade med *Christian Schimlers* bok och egen hand, att den nu inlagda räkningen var riktig, och att den förra var ”missräknad”. Rätten dömde sålunda, att eftersom *Anders Krämer* inte hade någon skäligen gensaga emot *Gustaf von Ackerns* krav på 24 d kmt skulle han betala dem utan längre förhållande.

Anders Kramer efterföljdes hösten 1657 av

Maria Jacob Svenssons änka

1654: 2 mtl, 1655: 1 mtl, 1656–57 ***III***–1666, 1669–81

M1676: 1 tomt

Hennes man rådmann Jacob Svensson avled 13.3.1645. Han bodde 1637 till sin död i sextonde roten, tomt 4.20, kvarteret Värnamo, hörnet av Drottninggatans södra sida och östra hamnens östra (se utförligare biografi där och av läget av familjens gård i Haga). En *Sven Persson i Jönköping* krävde vid kämnärsrätten genom *Sven Jonsson* 7 riksdaler för sex veckors kost av *Maria Jacob Svenssons*: hennes son *Sven Jacobsson (Gamb)* invände då, att *Sven Persson* hade lånat en sadel av hans mor, som inte hade återlämnats. Det visade sig, att *Sven Persson* inte visste, att den tillhörde henne. Hästen hade ridits till Lidköping och sadeln hade där av *Marias son Adrian Jacobsson* överlämnats till *Sven Persson*.

I brev från magistraten i Göteborg till hovrätten den 1 juli och citation den 19.7.1670 omtalas en skuldtvist mellan *borgmästaren i Lidköping Adrian Bann* och hans syster i Göteborg hustru *Maria Jacob Svenssons*. (Ba:2). Samma år den 31 oktober inlämnade *befallningsmannen Rasmus Nilsson* hustru *Maria Jacob Svenssons* besvär mot honom på sista häradstingen i Högen över hennes fjärdedels skattehemman i Utby lagbjudits henne oåtvärnad för 34 d smt rest i utlagorna. Enligt resolutionsboken den 31.10.1670 borde hustru *Maria* söka sitt igen av den åbo, som hon hade satt på hemmanet.

I kämnärsrätten krävde rådmann *Jacob Herwegh* genom sin son efter räkning 18 d 27 öre smt av hustru *Bengta Matthis Bergesson* utgörande betalning för svepning av hennes avlidna moders lik samt för refusion av använda expenser. Tillsammans med brodern *Sven Gamb* hade hon uttagit guld och silver som skulle omsättas i penningar till begravningskostnaderna. *Jacob Herwegh* skulle betalas ”inom fjorton solnätter”.

Den 22.2.1692 krävde hustru Bengta Jacobsdotter avlidne Matthis Börgesson Högens änka ändskap i modern Maria Jacob Svenssons sterbhus, som enligt uppgift den 23.3.1693 disponerades av postmästare Johan Thelin. Det lösa folk, som hade inflyttat i Maria Jacob Svenssons gård borde "dädan flytta". Samma rådhusdag berättade hustru Bengta, att i Lidköping hade hon arv att hämta efter sal borgmästare Adrian Band och hans änka, för vilket arv man ville utkräva 10:de penning. Men hennes sal man Matthis Börgesson Högen hade under sista kriget tjänat Kungl. Maj:t och Kronan som skeppskapten, vilket borde befria henne från tiondepenning.

Ambjörn Svensson krävde den 23.9.1693 arrest på hustru *Bengta Jacobsdotters* andel i hennes avlidna moder Maria Jacob Svenssons hus och gård. Bengta svarade, att detta sterbhus hade stått oavgjort i över åtta års tid. Maria Jacob Svenssons gård hade inköpts av Johan von Minden (EIIa:19).

Johan von Mindens och Margareta Sebrands dotter Margareta von Minden, döpt 31.5.1676, död 1734 (begravd 1 mars) gifte sig den 3.12.1695 med den från Lidköping stammande

Christoffer Liedberg

som står för gården i tomtöreslängden 1696 enligt vilken han betalade för 1½ tomt. Hans far var en mycket känd handelsman i Lidköping *Hans Christoffersson*, död 12.2.1698, 80 år gammal, som 1683 skänkte en ännu bevarad mässingsljuskrona med hans och hustruns namn på till stadens kyrka. Christoffer Liedbergs mor *Barbro Andersdotter*, död 31.8.1665, säges av Fernow vara dotter till handlanden i Brätte *Anders Andersson d.ä* och *Kerstin Larsdotter Bånge*. Hennes morfar var handlanden och rådmannen i Brätte Lars Bånge. och hon var syster till Anders Andersson Bånge (stamfader till släkten Bratt från Brattefors. Barbro Andersdotters förnamn från Settergren II sid. 550). *Christoffer Liedberg* var född 1658 och avled 1724 (begravd 5 maj). Till sammans med *Lars Hansson Liedgren* och *Henrik Wedinghuusen* utsågs han den 18.8.1692 till bisittare i underrätten men erhöll inte burskap som handelsman i Göteborg förrän 1695. Han utnämndes till kapten vid första kompaniet av borgerskapets kår 1707. Den 3.5.1712 begärde han att på grund av ålderskrämpor få bli befriad från denna tjänst. Han blev ålderman för köpmansgillet 1707 och var föreståndare för tyska kyrkan.

Som hyresgäst hade han 1713 *Daniel Kroat*.

Gården var 1715 taxerad till det höga beloppet 3 400 d smt, tomten, som omfattade 1½ tomt till 450 d smt. Att Christopher Liedberg var en rik man framgår av lösöresbeloppet 14 500 d smt. 1713 köpte han av sina medarvingar sin avlidne svärfaders gård på Korsgatan norr härom. Dess byggnadsvärde var 1 080 d smt 1715. Även den omfattade 1½ tomt. Man kan väl förmoda, att makarna Liedberg bodde i den dyraste hörngården. Inför taxeringen till 1717 års upphandlingslängd hade Christoffer Liedberg förklarat, att sina hästar använde han endast i på sin gård i arbetet med gårdsbruk. Christoffer Liedberg skattade för sitt tobaksbruk. Sidenkläder ville hustru och barn inte använda, om det var avgiftsbelagt.

I den mindre gården omtalas den 1713 från tyska församlingen i Malmö anlände lärde unge kyrkoherden i Christine *Doktor Joh. Fried. Niehenck* 1715. Han hade prästvigt i Rostock 1710 och hade ärvt eller hopsamlat en lösöresförmögenhet, som 1715 uppgick till 1 000 d smt.

I kämnärsrätten i november 1715 anklagades Christoffer Liedbergs piga *Brita Olufsdotter* för att hon efter endast fem dagars tjänst hade lupit ur huset och därvid visat den vårdslöshet, att hon lämnat port och dörrar öppna, så att "huset snart hade kunnat blivit bortstulit". Brita förklarade, att hon inte hade fått sin förplägnad med mat, som vederbort utan hon hade blivit spisad med

kornbröd och ganska litet därtill. Men frågade henne, varför hon inte hade velat äta den gröt, som man hade satt fram åt henne. Hon sade sig inte ha vägrat men det var ganska litet. Det gavs inte annat än spisöl att doppa uti. Hon var därför nödsakad att gå därifrån. Nu bodde hon hos *Kråkas Karin*. Den andra pigan *Brita Toresdotter*, född i Karlstad, hade för sin person intet att klaga på maten. Hon tillfrågades, om så mycket kål var lämnad om måndagen, att de båda kunnat äta sig mätta. Själv var hon nöjd. Brita Olufsdotter skulle haft 9 d smt i lön, om hon tjänade året ut. Hon hade fått en karolin i städsla.

Utom pigorna hade Christoffer Liedberg som anställda här i Göteborg *boddrängen Carl Svensson* med 50 d smt i lön och *boddrängen Jacob Thorsson*.

En flykting från Finland *Anders Sahlin* bodde i den mindre gården 1717, hans änka 1720. Inhyses var *sal.rådman Areels* dotter bosatt här 1717 – hon ville inte betala någon avgift för sidenkläder.

Att den hos föräldrarna boende sonen *Carl Liedberg* sedan aug. 1723 ”handlar för sig själv” omtalas i tomtöreslängden samma år.

Christoffer Liedberg efterlämnade enligt bouppteckningen 20.10.1725 7 300 d 12 öre smt, därav hus och gård vid Svenska kyrkan 4 610 d smt, en tomt där bredvid värd 400 daler, hus och gård på Sillgatan (8.23), värd 2 200 daler, hemmanet Skår 850 daler, ½ hemman Romeled Olofsgård 261 daler, m.m.

De båda gårdarna ärvdes av änkan och följande barn: *notarien i Svea hovrätt Hans Liedberg, Anna Dorotea, Greta Stina, Johan, Christoffer, Barbara Sofia, Johanna Maria, Erik och Sigbrandt*. När en av arvingarna ogifte köpmannen *Johan Liedberg*, döpt 19.5.1700, avled ogift 1738 (begr. 17 okt) efterlämnade han enligt bouppteckningen den 8.5.1739 en niodel i en på Kyrkogatshörnet till Korsgatan belägen gård. Hans skulder översteg tillgångarna. Han efterlämnade inga andra arvingar än syskonen *Anna Dorotea, Barbara Sofie* och *Margareta Christina*. Av de nio 1725 omtalade barnen levde alltså endast tre 1739.

Att Margareta Liedberg fortsatte rörelsen framgår av att hon 1730 hade *boddrängen Peter Ståle*.

Madame Margareta Liedberg betalade tomtöret 1730–33. I hörngården bodde 1733 tillsammans med modern 1733–34 sonen *unge köpmannen Christopher Liedberg* medan den andra fastigheten var sterbhusets obebyggda tomt, en följd av den andra kvarteret omfattande eldsvådan 1721. Pigan *Ingeborg Liedberg*, tydligen en släkting var anställd 1734.

Enligt bouppteckningen den 27.5.1734 efterlämnade Margareta von Minden hus och gård i hörnet på Kyrkogatan mellan gördlare Faust i väster och en huset tillhörig ödetomt i norr 6 555 d smt, en tomt 328 daler och hus och tomt i hörnet av Sillgatan mellan handlaren J Flyback i norr och Thomas Pois i söder, värd 2.000 d, 2/3 skattehemman Skår i Örgryte med trädsgård, avel och husgeråd 1.860 daler samt ett varulager i boden bestående huvudsakligen av tyger, spetsar, kramvaror, specerier, Nürnbergerkram m.m. Boets behållning var 12 027 d smt. 1737 värderas avlidna madame Margareta Liedbergs arvingars gård i hörnet av Kyrkogatan jämte en därtill liggande tomt.

Biskop Jacob Benzelius

uppbjöd den 24.12.1739 hus i hörnet av Kyrkogatan, som han på auktion den 13de i samma månad köpt av avlidne handelsman Christoffer Liedbergs arvingar för 4 000 d smt. Jacob Benzelius var född i Uppsala 1683, blev teol. prof. i Lund 1708, och teol. dr 1725. Han blev biskop i Göteborg och ärkebiskop 1744. Skarstedt säger om honom: ”Näppeligen har någon biskop i Sverige

haft en mera odelad aktning än Jacob Benzelius. Det fanns knappt ett enda stift, som ej vid ledighet ville tillägna sig honom. Till riksdagsman valdes han 1734 av Kinds m fl:s prästerskap.” Han avled 1737.

Han var gift med Catharina Edenberg, dotter av legationssekreterare Edenberg. De hade 1741 husjungfrun *Elsa Seiglerin, pigorna Ingeborg och Stina* samt drängarna *Torsten Herrenholm* och *Sven Månsson*.

Gården tillhörde 1745 ”herr doctoren och ärkebiskopen Jacob Benzelius” och 1750:

Inspektoren Martin Neuman,

som var son till *Jacob Mårtensson Neuman och Anna Maria Schaeij*. 1753 hade han *drängarna Petter Mörck och Erik Broberg*. Där bodde då också *överinspektoren Hagert*.

När Martin Neuman i december 1755 ville ihågkommas vid politie- och borgmästarevalet berättade han att han hade tillbringat 34 år, därav 22 år i Göteborg i Kungl. Maj:ts och kronans tjänst (EIIb:83). Gustavi begravningsräkenskaper upptar honom den 19.10.1756.

Hans änka *Anna Elisabeth Caritas Essén*, död 28.6.1796, ingav en supplik (EIIb:140, 11.4.1770), där hon berättade, att hon efter sin man packhusinspektören Martin Neumans död ej hade bedrivit någon borgerlig näring utan hade försökt att försörja sig och sina åtta oförsörjda barn med sömnad och nippers förfärdigande. Hon hade ännu fem oförsörjda barn hemma, varför hon begärde årlig pension. Efter makens död hade hon flyttat till Södra Hamngatan 5.11, där hon bodde åtminstone från 1765 till något år före det hon skrev sitt testamente 1792 (se 4.49). Martin Neuman delade ännu 1755 gården med *handelsmannen Jacob Echtler (Eikler, Ekler)*, som 1759 hade medarbetarna *betjanten Hans Martin Eickler* och gossarna *Benedicht Zwinck*, och *Frantz Zeiler*. Man kan i Bodman FIG:310–312 läsa om den spegelfabrik, som Echtler 1747–52 ägde tillsammans med grundaren *Sebastian Busck* och sedan ensam. Från 1776 ägdes den av (sonen?)

Johan Martin Echtler.

Det framgår av lönelängden 1755, att borgaren Eichler hade följande på grund av manufakturprivilegierna skattefria anställda i sin spegelfabrik: *Bodbetjanten Sebastian Vider, Frantz Zeiler, arbetskarlarna Anshelm Lang* och *Benedicht Senick* (densamme som Zwinck ovan?).

Bodman skriver i en not om Jacob Echtler, att han var inflyttad från Nürnberg och att han måhända var den förste, som i Göteborg handlade med leksaker och kram från Nürnberg. Jämför dock, vad som i bouppteckningen efter *Margareta von Minden* säges om Nürnbergerkram. Kanske var det affärsförbindelserna med familjen Liedberg, som förde Echtler hit. Bodman skriver också, att Jacob Echtler i samtida tidningar ofta kallades rätt och slätt ”Nürnbergaren” utan namnets utsättande: ”han var väl den enda från den staden och hade väl något visst typiskt över sig så att hela staden visste vem ’Nürnbergaren’ var. E. bodde i västra hörnet av Kyrkogatan och Korsgatan”. Den 20.11.1747 fick ”Jacob Eitler” burskap som handelsman i Göteborg.

Att man knappast hittar några kyrkboksdata om familjen Echtler i Christine församlings böcker bör bero på att den tillhörde den katolska kyrkan. Den 15.3.1772 jordfästes dock i Kristine ”den Römisch-Catolischen Handels Expediten Johann Echtler, der im 30 Jahr an den Masern erkrancket, u. sich darauf verkältet hatte”. Johan Echlerters dotter Maria döptes i Kristine 19.8.1751.

Tomtöret betalades 1759 av

handelsman (George) Bellenden

född 1718, död av slag 5.2.1770. Han var med. dr och medlem av medicinska fakulteten i Skottland. Han var föreståndare för engelska församlingen i Göteborg och fick burskap som grosshandlare 7.4.1752. Han handlade i bolag med *Martin Törngren* och *Jonas Malm*. Bellenden flyttade till hela fyra tomter vid västra Hamnen och Kungsgatshörnet (2.127–128, Kv. Stadsmäklaren).

Hos Bellenden här på Korsgatshörnet bodde 1759 handelsman *Goth. Pet. Bernberg* och nürnbergaren Joh. Mart. Echtler.

1785–87 bodde Johan Martin Echtlers brorson *Johan Georg Echtler* i gården. I en inlaga till magistraten 1770 (27.4.1770) protesterade denne mot det intrång, som två kringstrykande italienare gjorde i hans farbroders Johan Martin Echtlers handel. Italienarna sålde kopparstick och landkartor. Farbrodern, vars handel Johan Georg förestod under dennes frånvaro, låg inne med ett stort lager med sådana varor och inväntade ännu mer.

1760 betalas tomtöret till hälften var av

handelsman Joen Hall och

packhusinspektoren Lund, d.v.s. den blivande

rådman Christian Lund,

som 1765 och fram till sin död står som ensam ägare. Man kan inte finna att han uppbjudit gården.

Han var gift med Benjamin Halls dotter och styvsvärson till dir Johan Fredrik Ström (se 5.45).

På framlidne rådman Christian Lunds sterbhusdeltagares begäran (d.v.s. *krigsrådet James Maule, ryttmästare Jacob Sahlgren, överinsp. J. A. Malmgren, grosshandlare Fredr. Damm* och *Olof Benjamin Lund*) såldes på auktion den 5.5.1795 rådmannens i andra kvarteret och tredje roten vid hörnet av Kyrko- och Korsgatorna under nummer 34 belägna trähus och gård för 4 351 rdr till

handelsman Nils Fredr Wahlberg (uppbud 22.6.1795 av 2/4 3.34). Han var född på Haby vid Repstad nära Linköping som son till *överjägmästare Wahlberg* och *N. N. von Wendel*. Nils Fredrik Wahlberg fick burskap 18.6.1790 som grosshandlare i Göteborg. Gift 1/ 10.10.1789 med Cajsa Maria Åhberg, död 1.4.1798. Vid bouppteckningen efter henne ägde han 5 468 rdr specie, därvid hus och tomt 4.34 i hörnet av Kors- och Kyrkogatorna samt 1/4 kronoskattehemmanet Vrestaby i Landvetter. Gift 2/ med Anna Margareta Ekman, syster till Bengt Lidners mor (Berg II:11–12, 115).

Ägare 1800 var

handelsman Johan David D. Gregoire, som uppbjöd gården 4.3.1805. Han var född i jan. 1751, död 20.8.1810, gift Ulrika Ekhoff, född 1755, död 8.11.1811. Deras son

Johan Christian Gregoire,

född 1787, död ogift 8.11.1812, efterlämnade enligt bou 4.3.1813 hälften i grundmurade stenhuset 4.34 i hörnet av Kors- och Kyrkogatorna, ärvd efter modern, värd 12 500 rdr banco. (Berg II:3–4, 436). System *Ulrica Charlotta Gregoire*, född 1792, gifte sig 5.7.1807 med *handelsmannen i Göteborg Nicolaus Revera*, född 1778.

Senare uppbud av 4.34

konsul Thomas Carl Reimers.

16.10.1848